

Debreceni **S**

Z

E

M

L

E

tudomány
kultúra

2008 | 4

Priya Hemenway: Keleti bölcsesség

Vince kiadó, Budapest, 2007. 152 lap

Napjainkban egyre elevenebb az érdeklődés a keleti kultúra, az ázsiai népek múltja és jelene, továbbá filozófiája és életfelfogása iránt. Ennek bizonyára több oka is van. Ezek közül talán a legfontosabb, hogy a mai technika a modern közlekedés és hírközlés az ezekből az országokból származó embereket és eseményeket közel hozta hozzánk, mindennapjaink részévé tette őket. Kétségtelen, hogy a legkülönbözőbb formákban és módokon, korábban soha nem látott mértékben megindult kelet és nyugat különböző kultúráinak, életfelfogásának egymásra hatása. Egyesekben ez világméretű küzdelem vízióját kelti (lásd pl. Huntington), mások egy különösen értékes világkultúra kibontakozását látják benne (pl. Fukujamát ide lehetne számítani).

Ebben a vonulatba illik bele Hemenway sok színes képpel illusztrált (mondhatjuk, hogy több benne a kép, mint a szöveg) kis alakú és kisterjedelmű, de tartalmas könyve. Arra vállalkozik, hogy röviden bemutassa az iszlám, a taoizmus és a buddhizmus vagy más megközelítésben: a szúfi, a tao és a zen lényegét, világlátását. Itt jegyzem meg, hogy hiányolni lehet a könyvben a hinduizmust, amely föltétlenül része a keleti világnézetnek, és amely itt legfeljebb egyes mellékmondatokban jelenik meg.

A három fő „téma” minden esetben bizonyos történelmi részleteket és a keletkezés történetét is tartalmazza.

Az iszlám vallás megalapítója Mohamed Kr. u. 570-ben született (meghalt 632-

ben). A Korán Isten szavainak a gyűjteménye, amelyet Gábiel arkangyal nyilatkoztatótt ki Mohamed prófétának. Az iszlám misztika a *szúfi*, amely „... a szeretet hangján szól, és arra buzdít, hogy Isten szemével mélyebben nézzünk magunkba.” „A szúfik arra vágnak, hogy állandóan a szeretet (Isten) ölelésében éljenek.” Szó van azután ebben a részben a szúfi szentekről, egy nőről és egy férfiről, nevezetesen Rábia al-Adavijáról és Manszúr al-Halládzsról. Híres még a szúfi költészet és a szúfi mesék is.

A *taoizmus* gyökerei a messi múltba nyúlnak vissza. A Kr. e. 6. században Lao-ce foglalta össze tanítását a Tao te Kingben, amely a taoizmus klasszikus műve, Csung-ce és Li-ce műveivel együtt, akik Lao-ce tanítványai voltak. Lao-ce hatott Confuciusra is (Kr. e. 551–479), aki szintén a kínai gondolkodás egyik alapvető képviselője. „Lao-ce azt tanította, hogy az agresszivitással semmit se lehet elérni...” „...mindennek az eredete a tao. az élet a taotól és a tao felé áramlik. A tao a kezdet és a vég.” A taoista művészet visszatükrözi a taoizmus világlátását. „A tao tájképfestészetét ugyanaz a természettel való mély közösség jellemzi, mint amiből a tao bölcsessége származik.”

A *buddhizmus* a Kr. e. 5. században alakult ki Indiában, abban az időben, amikor a taoizmus Kínában. A buddhizmus célja, hogy az embereket eljuttassa a – nehéz küzdelem árán – a megvilágosodáshoz. „A

megvilágosodott ember nem rabja a vágy-
nak, a gyűlöletnek és a káprázatnak, azok-
nak a tulajdonságoknak, amelyek nyomor-
úságunkat okozzák.” A buddhizmus a Tá-
vol-Keleten különböző formákat öltött. A
zent a buddhizmus és a taoizmus találkozá-
sa hozta létre. Kínában született és Japánba
csak a Kr. u. 12. században került át Bod-
hidharma – akit Japánban a zen első képvil-
selőjének tekintenek – közvetítésével. Az
első zen kolostor alapítója Hiakujo volt Ja-
pánban. „A megvilágosodás többé nem sok
év kemény munkájával megteremtett végső
ráébredés volt, hanem hirtelen megvalósu-
lás, virágzás, amelyet a pillanat hozhat lét-
re.” A zen „szoto” nevű irányzata a 13.
században keletkezett Dógen nevű szerze-
tes tevékenysége nyomán, de vannak más
irányzatai is, pl. a „rindzai”. „A rindzai és a
szoto egyaránt az ülve meditálást, a *dzazent*
tanítja. Mindkettőnek az a célja, amit japá-

nul *szatorin*ak neveznek. A *szatori* annyit
jelent: tudni, és arra a bölcsességre vonat-
kozik, amelyet a megvilágosodás ad.” A
szatori jellegzetessége a *koan*ban, vagyis
abszurd mese keretében történő elmélke-
dés. A zen nézetei elterjedéséhez nagyban
hozzájárult Japánban Macuo Baso (17. szá-
zad) költészete. Az ő nevéhez fűződik a
haiku elnevezésű versforma bevezetése.

A szerző a könyv végén a következők-
ben foglalja össze mindazt, amit könyvével
ismertetni akart. „... az élet több annál,
mint ami szemmel látható...” „A szúfik
annak megértéséhez segítenek hozzá, hogy
Isten az emberi szívben rejtezik. A taoista
bölcsesség arra tanít, hogy ugyanazok a je-
lenségek őrzik az embert, amelyek a nap és
a csillagok mozgását irányítják. A zen azt
mondja: a paradicsom itt és most található
meg.”

Berényi Dénes